

21

4. srpna 2002

KONGREGACE PRO KLÉRUS

KNĚZ,
PASTÝŘ A VŮDCE
FARNÍHO SPOLEČENSTVÍ

KNĚZ,
PASTÝŘ A VŮDCE
FARNÍHO SPOLEČENSTVÍ

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 2002
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

I. ČÁST

Kněžství všeobecné a kněžství svátostné

1. Zvedněte oči (Jan 4,35)

1. „Hle, říkám vám: Zvedněte oči a podívejte se na pole: jsou už bílá ke žnítím“ (Jan 4,35). Tato Pánova slova mají moc ukázat nezměrný obzor poslání lásky vtěleného Slova. „Věčný Boží Syn byl poslán, aby ‚svět byl skrze něho spasen‘ (Jan 3,17), a celá jeho pozemská existence, v níž se plně ztotožňoval se spásnou vůlí Otce, je neustávajícím projevem božské vůle, aby všichni byli spaseni, aby ke všem lidem dosáhla spása, jak si Otec od věků přál. Tento historický projekt předává jako dědictví celé církvi a v ní zejména vysvěceným služebníkům. Tajemství, jehož služebníky jsme byli učiněni, je opravdu velké. Je to tajemství nekonečné lásky, protože ‚miloval svoje, kteří byli ve světě, projevil jim svou lásku až do krajnosti‘ (Jan 13,1).“¹

Uschopnění povahou a milostí svátosti kněžství se kněží, služebníci Ježíše Krista, stávají svědky a služebníky Božího milosrdenství a dobrovolně se zavazují sloužit všem lidem v církvi. V jakémkoli sociálním a kulturním kontextu, za všech dějinných okolností a i v současné době, v těžkém ovzduší sekularismu a konzumismu, jenž ve svědomí četných věřících oslabuje křesťanské cítění, si Pánovi služebníci uvědomují, že „to je vítězství, které přemohlo svět: naše víra“ (1 Jan 5,4). Dnešní sociální okolnosti představují vhodnou příležitost obrátit pozornost na vítěznou moc víry v Krista a lásky k němu a připomenout, že nehledě na potíže a „chladnost“ věřící křesťané – a jiným způsobem i mnoho nevěřících lidí – silně spoléhají na aktivní pastorační ochotu kněží. Lidé touží nalézt v knězi muže Božího, který by řekl se svatým Augustinem: „Naším učením je

¹ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 2001 (25. března 2001), č. 1.

Kristus a naší moudrostí je opět Kristus. To on nám vlévá víru ohledně časných věcí a on nám zjevuje pravdy týkající se věcí věčných“.² Nacházíme se v době nové evangelizace: musíme umět jít a hledat lidi, kteří také čekají na možnost setkání s Kristem.

2. Svátostí kněžství Kristus předává své bytí pastýřem duší v různém stupni biskupům a kněžím a uschopňuje je, aby mohli jednat v jeho jménu a představovat jeho moc coby hlavy církve. „Hluboká jednota tohoto nového lidu nevyklučuje přítomnost různých a navzájem se doplňujících úkolů existujících v jeho rámci. Tak jsou s prvními apoštoly zvláštním způsobem spjati ti, kdo byli ustanoveni, aby *in persona Christi* obnovovali gesto, které vykonal při poslední večeři Ježíš, když ustanovil eucharistickou oběť, ‚zdroj a vrchol celého křesťanského života‘ (*Lumen gentium*, 11). Svátostný charakter, jímž se (vysvěcení služebníci) v moci přijatého kněžského svěcení vyznačují, způsobuje jedinečnost, nezbytnost a nenahraditelnost jejich přítomnosti a služby“.³ Přítomnost vysvěceného služebníka je nezbytnou podmínkou života církve, a ne jen její dobré organizovanosti.

3. *Duc in altum!*⁴ Každý křesťan, který v srdci cítí světlo víry a chce se řídit rytmem, jenž udal Svatý otec, musí usilovat o to, aby tuto naléhavou a rozhodně misijní výzvu uváděl ve skutečnost. Přijmout ji a pohotově a horlivě ji uskutečňovat v praxi by měli zejména pastýři církve, na jejichž vnímavosti k nadpřirozeným věcem závisí schopnost rozumět cestám, po nichž chce Hospodin vést svůj lid. „*Duc in altum!* Pán nás vybízí, abychom s důvěrou v jeho slovo opět odrazili od břehu. Uchovávejme zkušenost Jubilea v srdci a pokračujme v úsilí svědčit o evangeliu s tím nadšením, které v nás vyvolává kontemplace Kristovy tváře“.⁵

² SV. AUGUSTIN, *De Trinitate*, 13, 19, 24: NBA 4, str. 555.

³ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 2000 (23. března 2000), č. 5.

⁴ Srov. JAN PAVEL II., Apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 15.

⁵ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 2001 (25. března 2001), č. 2.

4. Jeví se důležité připomenout, jak Svatý otec mluvil a prezentoval základní perspektivy, jež stanovil na konci Velkého jubilejního roku 2000. K jejich uskutečňování volal místní církve a vyzýval je, aby z milosti obdržené během Jubilejního roku učinily své „předsevzetí a konkrétní postupy jednání“.⁶ Tato milost volá k odpovědnosti evangelizační poslání církve, v němž je naléhavě potřebná osobní svatost pastýřů i věřících a horlivé apoštolské cítění všech podle jejich povolání, odpovědností a povinností, s vědomím, že věčná spása mnoha lidí závisí na věrnosti, s níž jim svými slovy a životem ukazujeme Krista. Objevuje se naléhavá potřeba silněji podněcovat kněžskou službu v místní církvi a zejména ve farnosti na základě autentického pochopení života a služby kněží.

My kněží „jsme pro tuto specifickou službu v církvi přijali svěcení. Různými způsoby jsme byli povoláni, abychom tam, kam nás zavede Prozřetelnost, přispívali k formaci společenství Božího lidu. Naším úkolem (...) je pást Boží stáde, které nám bylo svěřeno, nikoli z donucení, nýbrž ochotně a nechovat se jako páni, ale podávat vzorové svědectví (srov. 1 Petr 5,2–3) (...). To je pro nás cestou ke svatosti (...). A v tomto spočívá naše poslání sloužit křesťanskému lidu“.⁷

2. Hlavní prvky služby a života kněží⁸

a) Identita kněze

5. Jelikož identita kněze je plodem svátostného působení Ducha Svatého a účastí na Kristově spásné činnosti a je plně zaměřena na službu tomuto působení v církvi, která se v dějinách neustále vyvíjí, je třeba ji chápat v rámci Boží touhy po lidské spáse. Jedná se o trojrozměrnou identitu: pneumatologickou, kristologickou a eklesiolo-

⁶ JAN PAVEL II., Apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 3.

⁷ JAN PAVEL II., Homilie u příležitosti kněžského Jubilea (18. května 2000), č. 5.

⁸ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Kněz, učitel slova, vysluhvatel svátostí a vůdce společenství se zřetelem na třetí tisíciletí křesťanství* (19. května 1999).

gickou. Neměli bychom zapomínat na tuto prvotní teologickou podstatu tajemství kněze, jenž je volán, aby se stal služebníkem spásy. Budeme pak patřičným způsobem moci objasnit význam jeho konkrétní pastýřské služby ve farnosti.⁹ Kněz je služebníkem Krista, aby podle jeho příkladu, pro něj a s ním byl služebníkem lidí. Jeho ontologické připodobnění ke Kristu je základem jeho kněžské služby pro společenství. Skutečnost, že zcela náleží Kristu, jež je příhodně umocněna a zviditelněna posvátným celibátem, umožňuje, aby kněz sloužil všem. Podivuhodný dar celibátu¹⁰ je totiž osvětlován a motivován přirovnáním k ukřižovanému a zmrtvýchvstalému Božímu Synu, který jako snoubenec daroval sám sebe vykoupenému a obnovenému lidstvu.

Život a činy kněze – jeho zasvěcená osoba a služba – jsou teologicky neoddělitelnými skutečnostmi a jejich účelem je naplňovat povolání církve,¹¹ jímž je věčná spása všech lidí. V tajemství církve, která nám byla zjevena jako Kristovo mystické tělo a Boží lid putující dějinami a byla ustanovena univerzální svátostí spásy,¹² se nachází a odkrývá hluboký význam služebného kněžství. „Proto církevní společenství nezbytně potřebuje služebné kněžství, aby mělo ve svém středu přítomného Krista, Hlavu a Pastýře“.¹³

6. Všeobecné neboli křestní *kněžství* věřících je skutečnou účastí na Kristově kněžství a představuje základní vlastnost nového Božího lidu.¹⁴ „Vy (...) jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý,

⁹ V tomto smyslu je důležité brát v úvahu, to, co papež Jan Pavel II. vyjádřil slovy: „vědomí, že (kněz) je služebníkem Ježíše Krista (...), Hlavy a Pastýře církve“ (postsynodální apoštolská exhortace *Pastores dabo vobis*, č. 7).

¹⁰ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 59.

¹¹ Srov. JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis*, č. 70.

¹² Srov. II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 48.

¹³ JAN PAVEL II., Proslov k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus (23. listopadu 2001).

¹⁴ Srov. APOŠTOLSKÉ KONSTITUCE, III, 16, 3: SC 329, str. 147; SV. AMBROŽ, *De mysteriis* 6, 29–30: SC 25 bis, str. 173; SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa Theologiae*, II, 63 3; II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 10–11; Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 2.

patřící Bohu jako vlastnictví“ (1 Petr 2,9); „... udělal z nás královský národ a kněze Boha, svého Otce (Zj 20,6); „...budou kněžími Boha a Krista a s ním budou kralovat“ (Zj 20,6). Tyto úryvky připomínají výroky z Druhé knihy Mojžíšovy a přenášejí na nový Izrael to, co bylo řečeno Izraeli starozákonnímu: „Budete mi zvláštním vlastnictvím jako žádný jiný lid, (...) budete mi královstvím kněží, národem svatým“ (Ex 19,5–6). Ještě silněji pak připomínají slova z Páté knihy Mojžíšovy: „Ty jsi přece svatý lid Hospodina, svého Boha; tebe si Hospodin, tvůj Bůh, vyvolil ze všech lidských pokolení, která jsou na tváři země, abys byl jeho lidem“ (Dt 7,6).

„Všeobecné kněžství je důsledkem skutečnosti, že křesťanský lid byl vyvolen Bohem jako most k lidstvu, a náleží každému věřícímu jakožto příslušníku tohoto lidu, zatímco služebné kněžství je plodem vyvolení a specifického povolání: ‚Zavolal k sobě své učedníky a vyvolil z nich dvanáct‘ (Lk 6,13–16). Díky služebnému kněžství si věřící mohou uvědomovat své všeobecné kněžství a uskutečňovat je (srov. Ef 4,11–12). Kněz jim totiž připomíná, že jsou Božím lidem, a uschopňuje je k ‚přinášení duchovních obětí‘ (srov. 1 Petr 2,5), jejichž prostřednictvím nás sám Kristus činí věčným darem Otci (srov. 1 Petr 3,18). Bez přítomnosti kněze, který zastupuje Krista a je svátostným vůdcem společenství, by církevní společenství nedosáhlo své plnosti“.¹⁵

V lůně tohoto kněžského lidu tedy Pán ustanovil *kněžství služebné*, k němuž jsou povoláni někteří věřící, aby všem ostatním sloužili s pastýřskou láskou a prostřednictvím posvátné autority. Všeobecné kněžství se od služebného liší nejen stupněm, ale i podstatou.¹⁶ ne-

¹⁵ JAN PAVEL II., Proslov k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus (23. listopadu 2001).

¹⁶ Srov. II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 10; Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 2; PIUS XII., Encyklika *Mediator Dei* (20. listopadu 1947): AAS 39 (1947), str. 555; Proslov *Magnificate Dominum*: AAS 46 (1954); KONGREGACE PRO KLÉRUS, PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, KONGREGACE PRO BISKUPY, KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Instrukce

jedná se pouze o větší či menší míru účasti na jediném Kristově kněžství, ale o účast odlišnou svou podstatou. Všeobecné kněžství se svou povahou zakládá na křtu, který je duchovní pečeti příslušnosti ke Kristu a „uschopňuje a zavazuje věřící, aby sloužili Bohu živou účastí na posvátné bohoslužbě církve a vykonávali své křestní kněžství svědectvím svatého života a činorodou láskou“.¹⁷

Povahu služebního kněžství však určuje svátost kněžství, jež kněze připodobňuje ke Kristu, aby mohl s posvátnou autoritou jednat v osobě Krista, Hlavy církve, a *přinášet eucharistickou oběť a odpouštět hříchy*.¹⁸ Pokřtěným, kteří následně přijali dar služebního kněžství, bylo svátostně uděleno nové a specifické poslání: ztělesňovat uprostřed Božího lidu trojí úřad (prorocký, bohoslužebný a královský) samotného Krista, který je Hlavou církve a jejím Pastýřem.¹⁹ Proto při výkonu svých specifických funkcí jednají *in persona Christi Capitis* a v důsledku toho současně *in nomine Ecclesiae*.²⁰

7. „Naše svátostné kněžství je tedy kněžstvím ‚hierarchickým‘ a ‚služebním‘ zároveň. Představuje zvláštní ‚ministerium‘, neboli ‚službu‘ pro společenství věřících. Její původ však nespočívá v tomto společenství, které by jej ‚povolalo‘ či ‚delegovalo‘. Je pro toto společenství skutečným darem a pochází od samotného Krista, z plnosti jeho kněžství (...). S vědomím této skutečnosti chápeme, jakým způ-

o některých otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Teologické principy“, č. 1: AAS 89 (1997), str. 860–861.

¹⁷ Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1273.

¹⁸ TRIDENTSKÝ KONCIL, XXIII. zasedání, *Doctrina de sacramento Ordinis*, (15. července 1563): *DS*, 1763–1778; II. Vatikánský koncil, Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 2, 13; Dekret *Christus Dominus*, 15; *Missale Romanum: Institutio generalis*, č. 4, 5 a 60; *Pontificale Romanum: De Ordinatione*, č. 131 a 123; *Katechismus katolické církve*, č. 1366–1372, 1544–1553, 1562–1568, 1581–1587.

¹⁹ Srov. JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis*, č. 13–15.

²⁰ Srov. II. Vatikánský koncil, Konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 33; Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 10, 28, 37; Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 2, 6, 12. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 6–12; SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *S. Th.*, III, 22, 4.

sobem je naše kněžství ‚hierarchické‘, neboli spojené s pravomocí formovat a vést kněžský lid (srov. *tamtéž*), a jak je právě proto ‚služebné‘. Vykonáváme tento úřad, jehož prostřednictvím sám Kristus neustále ‚slouží‘ Otci v díle naší spásy. Veškerá naše kněžská existence je a musí být hluboce prodechnuta touto službou, pokud chceme patřičně ‚in persona Christi‘ vykonávat eucharistickou oběť.“²¹

Církev v posledních desetiletích poznala problémy spojené s ‚kněžskou identitou‘, jež někdy vyvěraly z méně jasného teologického pohledu na tyto dva způsoby účasti na Kristově kněžství. V některých prostředích došlo k porušení oné hluboké eklesiologické rovnováhy, která je autentickému a trvalému učení církve tak vlastní.

Dnes máme všechny podmínky k tomu, abychom mohli překonat jak nebezpečí ‚klerikalizace‘ laiků,²² tak nebezpečí ‚sekularizace‘ posvátných služebníků.

Velkorysé nasazení laiků při bohoslužbách, při předávání víry a v pastoraci ve chvílích, kdy se nedostávalo kněží, uvedlo občas některé posvátné služebníky a laiky v pokušení překročit rámec povolený církví i to, co umožňuje jejich ontologická svátostná schopnost. Z toho vyplynulo také určité teoretické a praktické podceňování specifického poslání laiků posvěcovat struktury společnosti zevnitř.

Z této krize identity na druhé straně vzešla také ‚sekularizace‘ některých posvátných služebníků, která byla způsobena zamlžením jejich specifické úlohy, jež je v církevním společenství naprosto nenahraditelná.

²¹ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979 *Novo incipiente* (8. dubna 1979), č. 4: AAS (1979), str. 399.

²² Srov. JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 23; KONGREGACE PRO KLÉRUS, PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, KONGREGACE PRO BISKUPY, KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Instrukce o některých otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Teologické principy“, č. 4: AAS 89 (1997), str. 860–861; KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Kněz, učitel slova, vysluhovatel svátosti a vůdce společenství se zřetelem na třetí tisíciletí křesťanství* (19. května 1999).

8. Kněz, *alter Christus*, je v církvi vysluhovatelem nezbytných a zásadních spásných úkonů.²³ Díky tomu, že může obětovat Krev a Tělo Vykupitele, hlásat s autoritou evangelium a vítězit nad zlem hříchu prostřednictvím svátostného odpuštění, je kněz – *in persona Christi Capitis* – pramenem života a vitality církve a své farnosti. Kněz není zdrojem tohoto duchovního života, ale tím, kdo jej předává všemu Božímu lidu. Je služebníkem, který pomazán Duchem přistupuje k ukřižovanému (srov. Jan 19,31–37) a zmrtvýchvstalému (srov. Jan 20,20–23) Kristu, svatyni svátostí a prameni spásy.

S Marií, Matkou nejvyššího a věčného Velekněze, si kněz uvědomuje, že je spolu s ní „nástrojem spásné komunikace mezi Bohem a lidmi“, třebaže jiným způsobem než ona. Zatímco svatá Panna tak činí Vtělením, kněz prostřednictvím moci získané svátostí kněžství.²⁴ Vztah kněze k Marii nespočívá jen v potřebě ochrany a pomoci. Jedná se spíše o uvědomění si objektivní skutečnosti, že je „nablízku Panna Maria“ jakožto „činná přítomnost, s níž chce církev žít Kristovo tajemství.“²⁵

9. Kněz má účast na působení Krista, Hlavy a Pastýře, jenž vede své Tělo,²⁶ a je zvláštním způsobem uschopněn být na pastorační úrovni „mužem budujícím společenství“,²⁷ který ho vede a slouží mu. Kněz je povolán k tomu, aby podporoval a uchovával jednotu údů s Hlavou i jednotu mezi údů navzájem. Svým povoláním sjednocuje dvojí rozměr téže Kristovy pastorační funkce a slouží jí (srov. Mt 20,28; Mk 10,45; Lk 22,27). Život církve potřebuje pro svůj rozvoj energii, kterou mu může poskytnout jedině toto „ministerium“ společenství, vedení a služby. Vyžaduje kněze, kteří se zcela připodobnili Kristu, přijali prvotní povolání k naprostému ztotožnění se s Kristem

²³ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 7.

²⁴ Srov. PAVEL VI., *Katecheze* při všeobecné audienci 7. října 1964: *Insegnamenti di Paolo VI*, 2 (1964), str. 958.

²⁵ Srov. PAVEL VI., Exhortace *Marialis cultus* (2. února 1974), č. 11, 32, 50, 56: *AAS* 66 (1974), str. 123, 144, 159, 162.

²⁶ Srov. JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis*, č. 21.

²⁷ *Tamtéž*, č. 18; Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 30.

a žijí „v“ něm a „s“ ním všechny ctnosti zjevené v Kristu Pastýři. Toto připodobnění je osvětlováno a motivováno přirovnáním k ukřižovanému a zmrtvýchvstalému Božímu Synu, který jako snoubenec daroval sám sebe vykoupenému a obnovenému lidstvu. Život církve vyžaduje kněze, kteří budou ochotni stát se zdrojem jednoty a bratrského darování se všem lidem – zejména těm nejpotřebnějším –, kteří naleznou jejich kněžskou identitu v Dobrém pastýři.²⁸ Tento obraz je třeba vnitřně žít a projevovat navenek takovým způsobem, aby byl všem a všude zřejmý.²⁹

Kněz zpřítomňuje Krista, Hlavu církve, službou Slova a účastí na jeho prorocké funkci.³⁰ *In persona et in nomine Christi* je kněz služebníkem evangelizujícího slova, jež vybízí všechny k obrácení a svatosti; je služebníkem slova oslavného, jež velebí Boží velikost a vzdává Bohu díky za jeho milosrdenství, a je služebníkem slova bohoslužebného, jež je účinným zdrojem milosti. Těmito rozmanitými způsoby kněz s mocí Ducha Utěšitele pokračuje v předávání učení božského Mistra uprostřed církve.

b) Jednota života

10. Svátostné připodobnění k Ježíši Kristu ukládá knězi nový důvod usilovat o dosažení svatosti.³¹ Pramení ze služby, která mu byla svěřena a která je sama o sobě svatá. To neznamená, že by svatost, k níž jsou kněží voláni, byla subjektivně větší než svatost, k níž jsou z důvodu svého křtu voláni všichni věřící křesťané. Svatost je stále těžší,³² třebaže má odlišné vyjádření,³³ ale kněz k ní má tihnout

²⁸ Srov. II. Vatikánský koncil, *Presbyterorum ordinis*, č. 13.

²⁹ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 46.

³⁰ Srov. JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis*, č. 26; KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 45–47.

³¹ Srov. II. Vatikánský koncil, *Presbyterorum ordinis*, č. 12; *CIC*, kán. 276 § 1.

³² Srov. II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 41.

³³ Srov. SV. FRANTIŠEK SALESKÝ, *Úvod do zbožného života*. 1. část, 3. kap.

z nového důvodu: aby odpovídal na novou milost, jež jej uschopnila představovat osobu Krista, Hlavu a Pastýře, a aby byl živým nástrojem v díle spásy.³⁴ V plnění této služby tedy kněz, který je „sacerdos in aeternum“, musí usilovat o to, aby ve všem následoval Pánův příklad a aby se k Pánu připojil „v odhalování Otcovy vůle a darování sebe sama pro stádece sobě svěšené.“³⁵ Na tomto základě lásky k Boží vůli a pastorační citlivosti lze budovat *jednotu života*³⁶ neboli *vnitřní jednotu*³⁷ mezi duchovním životem a aktivitou kněžské služby. Růst této jednoty života vyžaduje pastorační lásku,³⁸ kterou posiluje život pevně zakotvený v modlitbě, aby kněz mohl být současně svědkem lásky i učitelem vnitřního života.

11. V dějinách církve od samého počátku září obdivuhodné příklady opravdu radikálního pastýřského sebedarování. Jedná se o četný zástup svatých kněží, mezi které patřil například Jan Maria Vianney, patron farářů. Ti dosáhli uznávané svatosti velkomyslným a neúnavným zájmem a péčí o duše, doprovázenou hlubokou askezí a vnitřním životem. Tito pastýři, stravovaní láskou ke Kristu a z ní plynoucí láskou pastorační, jsou obrazy žitého evangelia.

Některé proudy současné kultury zaměňují vnitřní ctnost, umrtvování se a spiritualitu za jakési formy intimismu, odcizení, a tedy egoismu neschopného chápat problémy světa a lidí. Na určitých místech došlo i k jakémusi dělení kněží, jehož kategorie jdou od sociologů po terapeuty, od dělníků po politiky či manažery... či až ke kněžím „důchodcům“. V této souvislosti je zapotřebí připomenout, že kněz je nositelem ontologického zasvěcení, které se vztahuje na veškerou jeho činnost. Identitu kněze je třeba hledat v povaze, jež mu byla udělena svátostí kněžského svěcení, z něhož se plodně rozvíjí pastýřská milost. Proto by kněz měl vždy umět vykonávat veškerou svou činnost s vědomím svého kněžství. Jak říkal sv. Jan Bosco,

³⁴ Srov. II. Vatikánský koncil, *Presbyterorum ordinis*, č. 12; *CIC*, kán. 276 § 1.

³⁵ Srov. II. Vatikánský koncil, *Presbyterorum ordinis*, č. 14.

³⁶ Srov. *tamtéž*.

³⁷ Srov. Jan Pavel II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 26.

³⁸ *Tamtéž*.

kněz zůstává knězem u oltáře a ve zpovědnici stejně jako ve škole, na ulici či kdekoli jinde. Sami kněží někdy bývají některými současnými situacemi dovedeni téměř k myšlence, že se kněžská služba nachází na okraji jejich života. Ve skutečnosti však spočívá přímo v jeho středu, protože má schopnost dávat světlo, usmiřovat a činit věci nové.

Může se stát, že někteří kněží mohou po nadšeném vykročení do služby, kdy byli plni ideálů, pocítit ochladnutí, ztrátu iluzí a mohou prožít i selhání. Příčin je mnoho: od chybné formace po nedostatek bratrského soužití s diecézními kněžími, od osobní izolace po nedostatek zájmu a podpory ze strany biskupa³⁹ a společenství, od osobních i zdravotních problémů až po hořkost způsobenou nenalezením odpovědi a řešení, od nedůvěřivosti vůči askezi a opuštění vnitřního života až po nedostatek víry.

Dynamika kněžské služby by se totiž bez pevné kněžské spirituality změnila v prázdný aktivismus zbavený prorockého charakteru. Jasně tedy vyplývá, že k rozpadu vnitřní jednoty kněze dochází především důsledkem ochladnutí pastorační nebo „bdělé lásky, s níž kněz ve svém srdci nese tajemství pro dobro církve a lidstva“.⁴⁰

Důvěrné rozhovory, v nichž kněz se zbožnou úctou setrvává před dobrým Pastýřem přítomným v Nejsvětější svátosti oltářní, jsou zdaleka nejvýznamnější pastorační prioritou. Kněz jakožto vůdce společenství musí tuto prioritu zachovávat, aby vnitřně nevyschl a neproměnil se v suché řečiště, které již nikomu nemá co dát.

Nejdůležitějším pastoračním aspektem je rozhodně duchovní život. Každý pastorační plán, každý misijní projekt či evangelizační dynamika, které by odhlédly od této priority spirituality a uctívání Boha, by byly odsouzeny k neúspěchu.

³⁹ II. Vatikánský koncil, Dekret *Christus Dominus*, č. 16: „Zvláštní láskou mají (biskupové) vždycky zahrnovat kněze, neboť ti přejímají příslušnou část jejich úkolů a starostí a denní namáhavou práci je horlivě plní; mají je považovat za syny a přátele. Ať se snaží ochotně jim naslouchat, s důvěrou se s nimi stýkat, a tak rozvíjet všechnu pastorační činnost v celé diecézi. Mají věnovat pozornost jejich duchovním, intelektuálním i hmotným podmínkám, aby mohli svatě a zbožně žít a věrně i plodně konat svou službu.“

⁴⁰ Jan Pavel II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 72.

c) *Specifická cesta ke svatosti*

12. Služebné kněžství měrou, jíž se připodobňuje ke Kristovu kněžskému životu a činnosti, vnáší do duchovního života člověka, jenž tento dar přijal, cosi nového. Duchovní život kněze totiž čerpá svou podobu z účasti na postavení Krista jako Hlavy církve a dozrává v kněžské službě církvi. Jedná se o svatost ve službě a pro službu.

13. Prohloubení „vědomí, že je služebníkem“,⁴¹ má proto velký význam pro duchovní život kněze a pro efektivitu jeho kněžské služby.

Služebné spojení s Ježíšem Kristem „zdůvodňuje a vyžaduje od kněze další pouto, které vyplývá z jeho ‚základního úmyslu‘, tzn. z jeho vědomé a svobodné vůle konat svátostným znamením to, co má církve v úmyslu konat.“⁴² Výraz „mít v úmyslu konat to, co koná církve“ osvětluje duchovní život posvátného služebníka a vybízí jej k uznání, že se svou osobou stává nástrojem služby pro Krista a pro jeho církve a má ji konkrétními služebními úkony uvádět do praxe. „Úmysl“ v tomto smyslu nutně obsahuje spojitost s konáním Krista, Hlavy církve, která se projevuje v církvi a jejím prostřednictvím, přizpůsobením se její vůli, věrností jejím nařízením a ochotným následováním jejích kroků. Konání kněze je nástrojem, skrze nějž působí Kristus a církve, jeho Tělo.

Jedná se o trvalou osobní vůli: „Toto nové pouto tíhne svou podstatou k tomu, aby co možná nejdříve otevřelo dokořán rozum, city i samotný život, tedy celou řadu morálních a duchovních dispozic, neodlučitelných od horlivé služby, kterou kněz vykonává“.⁴³

Kněžská spiritualita vyžaduje atmosféru blízkosti Pánu Ježíši, přátelství a osobního setkání, „sdíleného“ služebného poslání a lásky a služby Ježíšově osobě v „osobě“ církve, tj. jeho Těla a nevěsty. Milovat církve a darovat se jí v kněžské službě vyžaduje hlubokou lásku k Pánu Ježíši. „Tato pastýřská láska vyvěrá nejsilněji z eucharistické oběti, která je tedy středem a kořenem celého kněžského života, takže to, co se koná na obětním oltáři, snaží se kněžsky

⁴¹ *Tamtéž*, č. 25.

⁴² Srov. *tamtéž*.

⁴³ *Tamtéž*.

duch uvést do vztahu se sebou samým. Toho však lze dosáhnout jen tím, že kněží budou modlitbou vždy hlouběji pronikat do Kristova tajemství.“⁴⁴

Na pomoc při pronikání do tohoto tajemství nám spolu s Vykupitelem přichází i Panna Maria, protože „když slavíme mši svatou, uprostřed nás stojí Matka Božího Syna a uvádí nás do tajemství jeho vykupitelské oběti. Tímto způsobem se Panna Maria stává prostřednicí milosti, jež z této oběti pramení pro církve a všechny věřící.“⁴⁵ „Maria je totiž jedinečným způsobem spojena s Kristovou kněžskou obětí, neboť sdílí jeho vůli spasit svět prostřednictvím kříže. Jako první se nejdokonalejším způsobem duchovně podílela na jeho oběti *Sacerdos et Hostia*. Jako taková může darovat těm, kdo mají na služebné úrovni účast na kněžství jejího Syna, milost snahy stále více odpovídat požadavkům duchovní oběti, které s sebou kněžství přináší. Jedná se zejména o milost víry, naděje a vytrvalosti ve zkouškách, které jsou vnímány jako podněty k velkorysejší účasti na vykupitelské oběti.“⁴⁶

Eucharistie musí pro kněze zaujímat „opravdu centrální postavení v jeho službě“,⁴⁷ protože obsahuje veškeré duchovní dobro církve a je sama o sobě pramenem a vrcholem veškeré evangelizace.⁴⁸ Z toho plyne nesmírný význam přípravy na mši svatou, jejího každodenního slavení,⁴⁹ poděkování a návštěvy svátostného Ježíše v průběhu dne.

14. Kromě eucharistické oběti kněz každodenně slaví Denní modlitbu církve, k níž se svobodně zavázal jako k závažné povinnosti. Počínajíc nekrvavou obětí Krista na oltáři a končíc slavením Denní modlitby církve spolu s celou církvi, sílí v srdci kněze láska k bož-

⁴⁴ II. Vatikánský koncil, Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 14.

⁴⁵ JAN PAVEL II., Úvod ke mši svaté při liturgické památce Panny Marie Czestochowské, „L'Osservatore Romano“, 26. srpna 2001.

⁴⁶ JAN PAVEL II., *Katecheze* při všeobecné audienci dne 30. června 1993, *Maria je Matka nejvyššího a věčného velekněze*: „L'Osservatore Romano“, 30. června 1. července 1993.

⁴⁷ JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 26.

⁴⁸ II. Vatikánský koncil, Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 5.

⁴⁹ *Tamtéž*, č. 13; srov. *CIC*, kán. 904 a 909.

skému Pastýři a zviditelňuje se pro věřící. Kněz přijal privilegium „promlouvat k Bohu jménem všech“ a stát se „jakoby ústy celé církve“⁵⁰ a při bohoslužbě doplňuje to, co schází ke Kristově chvále. Je pověřeným vyslancem, a proto jeho přímluva patří k nejučinnějším pro spásu světa.⁵¹

d) Věrnost kněze církevní disciplíně

15. „Vědomí, že je služebníkem“ s sebou pro kněze nese také vědomí organické součinnosti Kristova Těla. Aby se totiž život a poslání církve mohly rozvíjet, vyžadují určitý řád, pravidla, zákony chování, jinými slovy disciplinární řád. Je zapotřebí překonat vůči církevní disciplíně veškeré předsudky (počínaje samotným názvem) a překonat také veškeré obavy a komplexy při jejím citování a odpovídajícím vyžadování jejího plnění. Když panuje dodržování norem a kritérií, z nichž se církevní disciplína skládá, nedochází k napětím, která by jinak narušila sjednocené pastorační úsilí, jež církev potřebuje k účinnému plnění svého evangelizačního poslání. Zralé přijetí kněžského závazku s sebou nese jistotu, že církev „potřebuje normy sloužící ke zviditelnění své hierarchické a organické struktury a k výkonu funkcí, které jí byly svěřeny Bohem, zejména k výkonu posvátné moci a udílení svátostí.“⁵²

Z vědomí, že kněz je služebníkem Krista a jeho mystického Těla, navíc vychází závazek věrně plnit vůli církve, která se uskutečňuje prostřednictvím norem.⁵³ Účelem církevní legislativy je dokonalejší křesťanský život vedoucí k lepšímu naplňování spásného poslání; proto je zapotřebí jí žít s upřímným srdcem a dobrou vůlí.

Ze všech aspektů si největší důraz zaslouží poslušnost k liturgickým zákonům a ustanovením církve, neboli věrná láska k předpisům, jejichž účelem je uspořádat bohoslužbu v souladu s vůlí Nejvyššího

⁵⁰ SV. BERNARDIN SIENSKÝ, *Sermo XX: Opera omnia*, Venetiis 1591, str. 132.

⁵¹ BL. COLOMBA MARMION, *Le Christ idéal du prêtre*, kap. 14: Maredsous 1951.

⁵² JAN PAVEL II., Apoštolská konstituce *Sacrae disciplinae leges* (25. ledna 1983): AAS 75, II (1983), str. XIII.

⁵³ Srov. *tamtéž*.

a věčného velekněze a jeho mystického Těla. Posvátná liturgie je považována za výkon kněžství Ježíše Krista,⁵⁴ nanejvýš posvátné konání, „vrchol, k němuž směřuje činnost církve a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla.“⁵⁵ V důsledku toho si kněz právě v rámci posvátné liturgie musí nejsilněji uvědomovat, že je služebníkem, a jednat v souladu se závazky, které svobodně a slavnostně převzal před Bohem a společenstvím věřících. „Pouze církevní autorita je oprávněna řídit posvátnou liturgii. Je to Apoštolský stolec a v rámci právní normy biskup. (...) Proto nikdo jiný, ani kněz, nesmí v liturgii o své vůli nic přidávat ani ubírat ani měnit.“⁵⁶ Svévole, vlastní výrazy, improvizace a neposlušnost ve slavení eucharistie jsou vesměs ve zjevném rozporu se samou podstatou Nejsvětější eucharistie, která je Kristovou obětí. Totéž platí o slavení ostatních svátostí, zejména o svátosti smíření, jejímž prostřednictvím jsou odpouštěny hříchy a kající se smiřuje s církví.⁵⁷

Podobnou pozornost by kněží měli věnovat autentické a vědomé účasti věřících na posvátné liturgii, kterou církev stále zdůrazňuje.⁵⁸ V rámci posvátné liturgie existují funkce, jež mohou být vykonávány věřícími, kteří nepřijali svátost kněžství. Jiné však náleží výhradně vysvěceným služebníků.⁵⁹ Respekt k různým životním stavům a k jejich vzájemnému doplňování se v jejich poslání vyžaduje, aby v této věci nedocházelo k žádným zmatkům.

⁵⁴ Srov. II. Vatikánský koncil, Konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 7.

⁵⁵ *Tamtéž*, č. 10.

⁵⁶ *Tamtéž*, č. 22.

⁵⁷ Srov. *CIC*, kán. 959.

⁵⁸ *Tamtéž*, č. 23.

⁵⁹ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, KONGREGACE PRO BISKUPY, KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Instrukce o některých otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Teologické principy“, č. 3; „Praktická ustanovení“, čl. 6 a 8: AAS 89 (1997), str. 859, 869 870–872; PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Odpověď (11. července 1992): AAS 86 (1994), str. 541–542.

e) *Kněz v církevním společenství*

16. Aby kněz mohl sloužit církvi – organicky členěnému společenství věřících, kteří jsou obdařeni stejnou křestní důstojností, avšak odlišnými charismaty a funkcemi –, musí ji znát a milovat ne podle pomíjivých a módních myšlenkových směrů nebo rozmanitých ideologií, ale tak, jak ji miloval Ježíš Kristus, který ji založil. Funkce kněžské služby společenství vyvěrá z připodobnění ke Kristu-Hlavě, vyžaduje poznání a respektování specifických rysů úlohy věřícího laika a všemi možnými způsoby podporuje převzetí patřičné odpovědnosti každým členem společenství. Kněz slouží společenství, které mu je současně také oporou. Kněz potřebuje přínos laiků nejen v oblasti organizace a správy svého společenství, ale také v oblasti víry a bratrské lásky. Mezi vírou kněze a vírou ostatních věřících totiž dochází k jakési vzájemné spolupráci. Horlivé křesťanské rodiny a společenství často knězi pomohly v krizových okamžicích. Z téhož důvodu je důležité, aby kněží znali aspekty následování Krista vlastní zasvěcenému životu, aby si jich vážili a respektovali je, neboť jsou drahocenným pokladem církve a svědectvím plodného působení Duha Svatého v církvi.

Kněží jsou o to více živým znamením a služebníky církevního společenství, oč hlouběji se zapojují do živé jednoty církve své doby, spočívající v posvátné tradici, jejímž ochráncem a zárukou je učitelský úřad církve. Plodné navázání na tradici dodává kněžské službě pevné základy a objektivitu ve svědectví Pravdě, jež se v dějinách zjevila v Kristu. Pomáhá tak knězi odolat nutkání zavádět novoty, které poškozují společenství a zbavují výkon kněžské služby hloubky i věrohodnosti.

Zejména faráři musí být trpělivými tkalci přediva společenství mezi svou farností a místní a univerzální církví a jejich přilnutí k nepomíjivému učitelskému úřadu církve a k jeho disciplíně by mělo být všem vzorem.

f) *Univerzální církev obsažená v církvi místní*

17. „Kněz si musí být vědom toho, že jeho ‚příslušnost k místní církvi‘ je svou podstatou charakteristickým prvkem, pomáhajícím prožívat pravou a vlastní křesťanskou spiritualitu. V tomto smyslu kněz nachází právě ve své příslušnosti a ve svém odevzdání se místní církvi bohatý pramen znamení a kritérií pro rozlišování a pro činnost, které formují nejen jeho pastorační poslání, ale i jeho duchovní život.“⁶⁰ Jedná se o důležitý aspekt, který vyžaduje širší pohled a vědomí, že „příslušnost k partikulární církvi a oddanost k ní neomezují činnost a život kněze na místní církvi. Takové omezení vylučuje po-
vaha jak místní církve, tak kněžské služby.“⁶¹

Pojem inkardinace, modifikovaný II. vatikánským koncilem a formulovaný Kodexem kanonického práva,⁶² umožňuje překonat nebezpečí spočívající v tom, že by kněžská služba zůstala vyhrazena do těsných a ani ne tak zeměpisných jako psychologických nebo teologických mezí. Příslušnost k místní církvi a pastorační služba společenství, které se v ní nachází, jsou prvky související s uspořádáním církve a zásadním způsobem ovlivňují také život a činnost kněží. Dodávají kněžím fyziognomii utvářenou specifickými pastoračními směry, cíli, osobním nasazením v daných úkolech, pastoračními setkáními a sdílenými zájmy. Aby posvátný služebník mohl místní církvi, svou příslušnost a odevzdanost k ní chápat a milovat a přinášet plody, musí si stále více uvědomovat, že univerzální církev je „sku-

⁶⁰ JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 31. V Listě *Communio notio* (28. května 1992) Kongregace pro nauku víry, č. 7, stojí: „Kristova církev (...) je církev univerzální (...), která se zpřítomňuje a působí v rozmanitosti a odlišnosti lidí, uskupení, období a míst. Mezi těmito četnými jednotlivými projevy spásné přítomnosti jediné Kristovy církve nalézáme od dob apoštolů takové, které jsou *církvemi* samy o sobě, protože sice mají partikulární charakter, nicméně se v nich zpřítomňuje univerzální církev se všemi svými hlavními prvky. Proto jsou ustanoveny *podle obrazu univerzální církve* a každá z nich je *součástí Božího lidu, který je svěřen do pastorační péče biskupa za pomoci jeho kněží*“ (AAS 85 [1993], str. 842.

⁶¹ JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 32.

⁶² Srov. II. Vatikánský koncil, Dekret *Christus Dominus*, č. 28; Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 10, CIC, kán. 265–272.

tečností ontologicky a časově nadřazenou jakékoli místní církvi.“⁶³ Univerzální církev totiž není tvořena součtem místních církví. Místní církve musí být v univerzální církvi a na jejím základě otevřené opravdovému sdílení osob, charismat a duchovních tradic, aniž by si vytvářely své geografické, intelektuální či psychologické hranice.⁶⁴ Kněz musí jasně vědět, že církev je jen jedna. Univerzalita neboli všeobecnost či katolicita církve musí naplňovat její místní charakter. To vše je zaručeno a podmíněno hlubokým, opravdovým a živým poutem společenství s Petrovým stolcem, které se projevuje odůvodněným přijímáním, šířením a věrným naplňováním papežských dokumentů a dokumentů úřadů Římské kurie.

Doposud jsme se zabývali životem a činností kněze obecně, zatímco nyní se zaměříme na život a činnost kněze, zastávajícího úřad faráře.

⁶³ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, List biskupům katolické církve o některých aspektech církve chápané jako společenství *Communio in notio* (28. května 1992), č. 9.

⁶⁴ Srov. II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 23.

II. ČÁST

Farnost a farář

3. Farnost a úřad faráře

18. Nejvýznamnější eklesiologické rysy teologicko-kanonického chápání farnosti vzešly na II. vatikánském koncilu z rozjímání o tradici, katolickém učení a eklesiologii společenství a do právní podoby je následně převedl Kodex kanonického práva. Pokoncilní papežské magisterium se z různých hledisek explicitně i implicitně rozvíjelo, vždy však se zřetelem na svátostné kněžství. Proto je užitečné shrnout hlavní rysy teologického a kanonického učení, které se k tomuto tématu vztahují, abychom především umožnili lépe odpovídat na pastorační výzvy kladené na počátku třetího tisíciletí kněžím zastávajícím úřad a službu faráře.

Vše, co se vztahuje na faráře, do velké míry analogicky a z hlediska pastoračního úsilí vést společenství platí i pro ty kněze, kteří nějakým způsobem ve farnosti vypomáhají nebo plní specifické úkoly, například ve věznicích, léčebných zařízeních, na univerzitách a školách, pomáhají přistěhovalcům a cizincům apod.

Farnost je konkrétní *communitas christifidelium* trvale zřízená v rámci určité místní církve, jejíž pastorační péče je svěřena faráři jako jejímu pastýři a jež podléhá autoritě diecézního biskupa.⁶⁵ Veškerý život farnosti i význam jejích apoštolských úkolů ve společnosti má být chápán a prožíván se smyslem pro organické propojení mezi všeobecným a služebným kněžstvím, pro bratrskou a dynamickou spolupráci mezi pastýři a věřícími, v níž jsou nejvyšší měrou ctěna práva, povinnosti a funkce druhých a v níž každý má své kompetence a svou zodpovědnost. Farář se „v těsném společenství s biskupem

⁶⁵ Srov. II. Vatikánský koncil, Dekret *Christus Dominus*, č. 30; *CIC*, kán. 515 § 1.

a všemi věřícími vystřihává zavádění různých forem improvizovaného autoritářství i demokratického vedení, které jsou cizí nejhlubší realitě jeho služby“.⁶⁶ V této souvislosti je ve všech ohledech zachována plná platnost interdikasteriální instrukce *Ecclesiae de mysterio*, jež byla zvláštní formou schválena Svatým Otcem, a plnění všech jejích částí zajišťuje správnou církevní praxi v této oblasti, jež má pro život církve zásadní význam.

Vnitřní pouto s diecézním společenstvím a jeho biskupem v hierarchickém spojení s Petrovým nástupcem zajišťuje farnímu společenství příslušnost k univerzální církvi. Jedná se tedy o *pars dioecesis*⁶⁷ oživanou jedním duchem společenství, řádnou křestní spoluodpovědností, jedním liturgickým životem, jehož těžiště leží ve slavení Eucharistie,⁶⁸ a jedním misijním duchem, jenž je charakteristický pro celé farní společenství. Každá farnost „se konečně zakládá na jisté teologické podstatě, neboť je to *eucharistické společenství*. To znamená, že farnost je společenství schopné slavit Eucharistii; v ní se nachází živý kořen, jímž je farnost vytvářena, a také svátostné pouto jejího plného společenství s všeobecnou církví. Tato schopnost slavit Eucharistii je dána tím, že farnost je společenstvím víry a je společenstvím organickým – tj., že se skládá z vysvěcených nositelů úřadu a z ostatních křesťanů –, v němž farář zastupuje místního biskupa a představuje hierarchické pouto s celou místní církví“.⁶⁹

⁶⁶ KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Kněz, učitel slova, vysluhovatel svátostí a vůdce společenství se zřetelem na třetí tisíciletí křesťanství* (19. března 1999), č. 3; KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Direktář pro službu a život kněží Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 17.

⁶⁷ Srov. *CIC*, kán. 374 § 1.

⁶⁸ Srov. II. Vatikánský koncil, *Konstituce Sacrosanctum Concilium*, č. 42; *Katechismus katolické církve* č. 2179; JAN PAVEL II., *Apoštolský list Dies Domini* (31. května 1998), č. 34–36; *Apoštolský list Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 35.

⁶⁹ JAN PAVEL II., *Apoštolská postsynodální exhortace Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 26; srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, *PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, KONGREGACE PRO BISKUPY, KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEX-*

V tomto smyslu má farnost, která představuje jakousi buňku celé diecéze, poskytovat „viditelný příklad celkového apoštolátu obce tím, že v ní se vyskytující lidské odlišnosti soustřeďuje a začleňuje do církevní univerzality“.⁷⁰ *Communitas christifidelium* představuje základní osobní prvek pro správné chápání farnosti. Tento termín zdůrazňuje dynamický vztah mezi lidmi, kteří toto společenství určitým způsobem utvářejí pod nezbytným trvalým vedením svého pastýře. Obecně vzato se jedná o všechny věřící žijící na daném území nebo jen o některé z nich, pokud se jedná o farnosti osobní, zřízené podle obřadu, jazyka, národnosti křesťanů toho kterého území, nebo i z jiného důvodu.⁷¹

19. Dalším zásadně významným prvkem pro chápání farnosti je *pastorační péče* neboli *péče o duše*, která náleží úřadu faráře a projevuje se především v hlásání Božího slova, udělování svátostí a v pastýřském vedení společenství.⁷² Ve farnosti je v rámci běžné pastorační péče „farář vlastním pastýřem sobě svěřené farnosti a vykonává pastorační péči o sobě svěřené společenství pod řízením diecézního biskupa, je povolán, aby se s ním podílel na Kristově službě, aby pro toto společenství konal službu učením, posvěcováním a řízením ve spolupráci s ostatními kněžími nebo jáhny a v součinnosti s křesťany laiky, podle ustanovení práva“.⁷³ Z tohoto chápání postavy faráře je patrné velké eklesiologické bohatství a zároveň to nebrání biskupovi určit podle ustanovení práva další formy *cura animarum*.

Potřeba přizpůsobit pastorační péči ve farnostech současným okolnostem, jež jsou na některých místech charakterizovány nedostatkem kněží, ale na druhé straně i přelidněností městských farností, roztroušeností farností venkovských nebo nízkým počtem věřících,

⁷⁰ TŮ, *Instrukce o některých otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Praktická ustanovení“, čl. 4, *l.c.*

⁷¹ II. Vatikánský koncil, *Dekret Apostolicam actuositatem*, č. 10.

⁷² Srov. *CIC*, kán. 518.

⁷³ Srov. Tridentický koncil, XXIV. zasedání (11. listopadu 1563), kán. 18; II. Vatikánský koncil, *Dekret Christus Dominus*, č. 30: „Předními spolupracovníky biskupovými jsou však faráři, jimž je jako vlastním pastýřům pod vedením biskupa svěřena péče o duše v určité části diecéze.“

⁷⁴ *CIC*, kán. 519.

vedla k určitým inovacím, které nejsou zásadního charakteru a které se týkají všeobecného práva církve na určení správce farnosti. Jednou z nich je možnost svěřit *in solidum* pastorační péči o jednu či více farností více kněžím s tím, že jeden z nich bude jako moderátor řídit společnou pastorační činnost a bude za ni odpovídat biskupovi.⁷⁴ To znamená, že pastorační péče o farnost a její správa je svěřena do rukou více kněží, kteří mají na svěřeném úřadu stejnou účast, ale působí pod osobním řízením spolubratra moderátora. Svěření pastorační péče *in solidum* je užitečné pro řešení takových situací v diecézích, kde malý počet kněží musí zorganizovat čas k plnění různých činností souvisejících s jejich službou, ale je vhodným prostředkem také k posílení pastorační spoluodpovědnosti kněží a zejména je prostředkem usnadňujícím zažití společného života kněží, ke kterému je neustále zapotřebí povzbuzovat.⁷⁵

Nicméně je třeba prozíravě pamatovat i na některé potíže, jež může pastorační péče *in solidum* – vždy zastávaná výhradně kněžím – přinášet. Věřícím je totiž přirozené identifikovat se se svým pastýřem, a střídavá, třebaže koordinovaná přítomnost více kněží je může dezorientovat a nemusí být pochopena. Z toho zjevně plyne, jak bohaté je duchovní otcovství faráře, který je jakýmsi svátostným „pater familias“ farnosti i s pouty, která z toho vyplývají a představují plodnou půdu pro jeho pastorační činnost.

V případě, že to pastorační potřeby vyžadují, může diecézní biskup ve vhodných případech přikročit k dočasnému svěřením více farností do pastorační péče jednoho faráře.⁷⁶

Vyžadají-li si to okolnosti, může být farnost dočasně svěřena⁷⁷ do rukou administrátora.⁷⁸ Je však vhodné připomenout, že úřad faráře

⁷⁴ Srov. *CIC*, kán. 517 § 1.

⁷⁵ Srov. II. Vatikánský koncil, Dekret *Christus Dominus*, č. 30; Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 8, *CIC*, kán. 280, 550 § 2; Kongregace pro klérus, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 29.

⁷⁶ Srov. Tridentický koncil, XXI. zasedání (16. července 1562), kán. 5; Papežská rada pro výklad legislativních textů, Vysvětlující poznámka uveřejněná se souhlasem Kongregace pro klérus o případech, v nichž je jednomu knězi svěřeno do pastorační péče více farností (13. listopadu 1997): *Communicationes* 30 (1998), str. 28–32.

je svou podstatou pastorační, a proto vyžaduje plnost a stabilitu.⁷⁹ Farář by měl být ikonou přítomnosti historického Krista a tento jeho prvořadý úkol je zdůrazňován potřebou připodobnění se Kristu.

20. K vykonávání pastýřského povolání ve farnosti, jehož součástí je plná péče o duše, je nezbytně zapotřebí výkon kněžského úřadu.⁸⁰ Z toho důvodu kanonické právo pro platné ustanovení farářem výslovně klade podmínku nejen společenství církve,⁸¹ ale také podmínku kněžského svěcení.⁸²

Co se týče farářovy odpovědnosti při hlásání Božího slova a kázání autentického katolického učení, kán. 528 *CIC* výslovně uvádí homilii a katechetickou výuku, podporu činnosti šířící ducha evangelia do všech oblastí lidského života, katolickou formaci dětí a mládeže a úsilí věnované spolu s věřícími tomu, aby se poselství evangelia dostalo i k těm, kteří přestali žít podle náboženského učení nebo nevyznávají pravou víru,⁸³ aby mohli s Boží milostí dospět k obrácení. Je logické, že farář není povinen osobně vykonávat všechny tyto činnosti, ale je povinen zařídit, aby byly vhodným způsobem uskutečňovány v souladu s pravým učením a církevní disciplínou, a vždy je za ně zodpovědný. Některé z těchto činností, například homilii během eucharistické slavnosti,⁸⁴ však musí vždy a výhradně provádět

⁷⁷ Srov. *CIC*, kán. 526 § 1.

⁷⁸ Srov. *tamtéž*, kán. 539.

⁷⁹ Srov. *tamtéž*, kán. 151, 539–540.

⁸⁰ Srov. III. Lateránský koncil (r. 1179), kán. 3; Koncil v Lyonu (r. 1274), konst. 13; *CIC*, kán. 150.

⁸¹ Srov. *CIC*, kán. 149 § 1.

⁸² Srov. *tamtéž*, kán. 521 § 1. V § 2 jsou uvedeny některé hlavní osobní vlastnosti, které musí kandidát na farářskou službu splňovat z kanonického hlediska: pravá víra, řádné mravy, horlivost a láska k duším a jiné ctnosti a také má mít vlastnosti, které vyžaduje obecné (obecné povinnosti duchovních, srov. kán. 273–279) nebo partikulární právo (významné pro danou místní církev).

⁸³ Srov. *tamtéž*, kán. 528 § 1.

⁸⁴ Srov. Kongregace pro klérus, Papežská rada pro laiky, Kongregace pro nauku víry, Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, Kongregace pro biskupy, Kongregace pro evangelizaci národů, Kongregace pro instituty zasvěceného života a společenosti apoštolského života, Papežská rada pro výklad legislativních textů, Instrukce o některých

vysvěcený služebník. „I kdyby jej jiní neposvěcení věřící překonali ve výřečnosti, nepřestane zpřítomňovat ve svátostech Krista, Hlavu a Pastýře. Především z této skutečnosti plyne účinnost jeho kázání“.⁸⁵ Některé další funkce, například katechezi, mohou běžně provádět i věřící laici, kteří byli na tuto činnost řádně připraveni, provádějí ji podle pravého učení a žijí důsledně křesťanským životem. Zachována zůstává také povinnost osobního kontaktu s farářem. Blahoslavený Jan XXIII. napsal, že „je nanejvýš důležité, aby duchovní po celém světě a ve všech dobách zůstali věrni své povinnosti vyučovat. Svátý Pius X. v této souvislosti uvedl: „Je prospěšné o tuto jedinou věc usilovat a na ní trvat. Žádný kněz totiž není zdržován žádným závažnějším úřadem ani vázán žádnou přísnější povinností“.“⁸⁶

Je zřejmé, že účinná pastorační láska klade faráři povinnost pozorně a bedlivě dohlížet na každého svého spolupracovníka a také jej povzbuzovat. V zemích, kde se vyskytují věřící náležící do různých jazykových skupin, pokud není zřízena osobní farnost⁸⁷ nebo není přijato jiné vhodné řešení, bude farář pověřený správou územní farnosti jakožto její vlastní pastýř⁸⁸ pečovat o respektování zvláštních potřeb svých věřících i s ohledem na jejich specifickou kulturní vnímavost.

21. Co se týče řádných prostředků posvěcování, kán. 528 CIC uvádí, že se farář stará zejména o to, aby Nejsvětější eucharistie byla středem farního společenství věřících a aby všichni věřící mohli dosáhnout plnosti křesťanského života vědomou a aktivní účastí na posvátné liturgii, přijímáním svátostí, modlitbou v rodinách a dobrými skutky.

otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Praktická ustanovení“, čl. 3, *l.c.*, str. 864.

⁸⁵ JAN PAVEL II., Proslov k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus (23. listopadu 2001).

⁸⁶ JAN XXIII., Encyklika *Sacerdotii nostri primordia*, při výročí sta let uplynulých od zesnutí svatého faráře arského (1. srpna 1959), III. část: AAS 51 (1959), str. 572.

⁸⁷ Srov. CIC, kán. 518.

⁸⁸ Srov. *tamtéž*, kán. 519, 529 § 1.

Zmínku si zaslouží skutečnost, že Kodex kanonického práva v této souvislosti uvádí časté přijímání eucharistie a svátosti smíření. To dává faráři možnost zvážit při volbě času slavení mší svatých a zpovědi ty okamžiky, které jsou pro většinu věřících nejvhodnější, a umožnit i těm, kdo mají mimořádné časové obtíže, aby mohli ke svátostem snadno přistupovat. Zcela zvláštní pozornost pak mají faráři vyhradit individuální zpovědi v duchu a podobě stanovené církvi.⁸⁹ Vedle toho mají mít na paměti, že svátost smíření je náležitým předpokladem prvního přijímání dětí.⁹⁰ Navíc je třeba připomenout, že ze zřejmých pastoračních důvodů a za účelem usnadnění přístupu ke svátosti smíření lze vyslechnout individuální zpovědi v průběhu slavení mše svaté.⁹¹

Vedle toho je zapotřebí „respektovat citlivost kajícího při volbě způsobu vykonání svaté zpovědi, neboli zda preferuje zpověď tvář v tvář, nebo za mřížkou zpovědnice“.⁹² Také zpovědníka mohou pastorační důvody vést k upřednostnění zpovědnice s mřížkou.⁹³

Je třeba také největší možnou měrou podporovat návštěvy před Nejsvětější svátostí a pevným způsobem stanovit co možná nejdelší možnou dobu, po níž bude kostel otevřen. Je chvályhodné, že nemálo farářů podporuje adoraci slavnostně vystavené Nejsvětější svátosti a eucharistické požehnání, které jejich farnostem přináší životadárné plody.

Nejsvětější eucharistie má být s láskou uchovávána ve svatostánku „jako duchovní srdce náboženského a farního společenství“.⁹⁴ „Bez eucharistické bohoslužby, pulzujícího srdce, farnost vyprah-

⁸⁹ Srov. „Propositiones“ o součástech svátostného znamení a formách jeho slavení, sebral JAN PAVEL II., v Postsynodální exhortaci *Reconciliatio et poenitentia* (2. prosince 1984), č. 31, III; 31: AAS 77 (1985), str. 260–264; 267.

⁹⁰ Srov. CIC, kán. 914.

⁹¹ Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, v *Notitiae* 37 (2001), str. 259–260.

⁹² JAN PAVEL II., Promluva ke členům Apoštolské penitencierie (27. března 1993): AAS 86 (1994), str. 78.

⁹³ Srov. CIC, kán. 964 § 3; JAN PAVEL II., motu proprio *Misericordia Dei* (7. dubna 2002), 9b; PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Odpověď v souvislosti s kán. 964 § 2 (7. července 1998): AAS 90 (1998) str. 711.

⁹⁴ PAVEL VI., Encyklika *Mysterium fidei* (3. září 1965): AAS 57 (1965), str. 772.

ne“.⁹⁵ „Jestliže chcete, aby se věřící modlili rádi a se zbožnou úctou,“ řekl Pius XII. v Římě duchovním, „buďte jim v kostele příkladem a modlete se před jejich zraky. Kněz klečící před svatostánkem s patřičným přístupem a hlubokým usebráním je pro lid povznášejícím vzorem, napomenutím a výzvou k předstížení v modlitbě“.⁹⁶

22. Základními předpoklady plnění pastorační funkce ve farnosti se z jiné strany zabývá také kán. 529 CIC, který určitým způsobem nastiňuje postoj faráře v jeho službě. Jako vlastní pastýř věřících, kteří byli svěřeni do jeho péče, usiluje farář o to, aby rozpoznal a vyhnul se nebezpečí funkcionalismu. Není totiž funkcionářem, který vykonává svou úlohu a poskytuje služby těm, kdo jej o ně požádají. Je to Boží muž a vykonává svou službu naplno. Proto věřící sám vyhledává, navštěvuje rodiny, má účast na jejich starostech i radostech, moudře věřící napomíná a pečuje o staré, opuštěné a nemocné a se zvláštní láskou se věnuje umírajícím. Mimořádnou pozornost věnuje chudým a utiskovaným, usiluje o obrácení hříšníků a lidí žijících v omylu, pomáhá každému plnit jeho povinnosti a podporuje prohlubování křesťanského života v rodinách.⁹⁷

Jednou z pastoračních priorit a známkou vitality křesťanského společenství je výchova ke konání skutků duchovního a tělesného milosrdenství.

Faráři je svěřen také významný úkol podporovat funkci vlastní věřícím laikům v poslání církve, totiž oživovat a zdokonalovat pozemský řád duchem evangelia, a tak vydávat svědectví o Kristu zejména při vykonávání svých úkolů ve světě.⁹⁸

Na druhé straně musí farář spolupracovat s biskupem a s ostatními kněžími diecéze, aby se věřící, kteří se účastní farního společenství, cítili současně členy diecéze a celé církve.⁹⁹ Rostoucí mobi-

⁹⁵ JAN PAVEL II., Proslav k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus (23. listopadu 2001).

⁹⁶ JAN XXIII., Encyklika *Sacerdotii nostri primordia*, při výročí sta let uplynulých od zesnutí svatého Jana Marii Vianney, faráře arského (1. srpna 1959), II. část: *l.c.*, str. 562.

⁹⁷ Srov. CIC, kán. 529 § 1.

⁹⁸ Srov. *tamtéž*, kán. 225.

⁹⁹ Srov. *tamtéž*, kán. 529 § 2.

lita současné společnosti vyžaduje, aby se farnost neuzavírala do sebe a dokázala přijímat věřící z jiných farností, kteří ji navštěvují, a také aby se vyvarovala podezřívavého pohledu na ty své farníky, kteří se účastní života jiných farností či společenství při kostelech spravovaných rektory nebo kaplany.

Farář má zejména také povinnost horlivě šířit, podporovat a se zvláštní péčí doprovázet kněžská povolání.¹⁰⁰ Osobní příklad faráře také ve viditelném odhalování vlastní podstaty,¹⁰¹ důsledný život podle ní a katecheze o svátostném kněžství jsou způsoby, jak uvést do praxe nezbytnou pastorační péči o povolání. „Zvláštním úkolem kněžské služby vždy bylo rozsévání semen života zcela zasvěceného Bohu a probouzení lásky k čistotě“.¹⁰²

Faráři jsou Kodexem církevního práva zvláště svěřeny tyto úkony:¹⁰³ udílení křtu; udílení svátosti biřmování osobám v nebezpečí smrti, podle kán. 883, 3;¹⁰⁴ udílení viatika v nebezpečí smrti a svátosti nemocných, při zachování kán. 1003 § 2 a 3,¹⁰⁵ a apoštolského požehnání; asistence při sňatku a požehnání manželů; konání pohřbu; svěcení křestní vody v době velikonoční, vedení průvodů mimo kostel a slavnostní žehnání mimo kostel; slavnostnější slavení Eucharistie o nedělích a zasvěcených svátcích.

Spíše než jako výlučné funkce či dokonce výhradní práva jsou tyto úkony faráři svěřeny zejména z důvodu jeho mimořádné zodpovědnosti. Proto je tedy musí provádět pokud možno osobně nebo aspoň sledovat jejich průběh.

¹⁰⁰ Srov. CIC, kán. 233 § 1; JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 41.

¹⁰¹ KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), č. 66.

¹⁰² SV. AMBROŽ, *De virginitate* 5, 26: *PL* 16, str. 286.

¹⁰³ CIC, kán. 530.

¹⁰⁴ *Tamtéž*, kán. 883, 3: „Samo právo uděluje pověření biřmovat (...) faráři a kterémukoliv knězi pro osoby, které jsou v nebezpečí smrti.“

¹⁰⁵ *Tamtéž*, kán. 1003 § 2: „Povinnost a právo udělit pomazání nemocných mají všichni kněží, kteří jsou pověřeni péčí o duše věřících svěřených jejich pastorační službě; z rozumného důvodu smí tuto svátost udělit kterýkoliv jiný kněz se souhlasem, alespoň předpokládaným, výše uvedeného kněze.“ § 3: „Každému knězi je dovoleno nosit s sebou posvěcený olej, aby v případě potřeby mohl udělit svátost pomazání nemocných.“

23. Při nedostatku kněží je možné, aby biskup, jak se v některých místech děje, po bedlivé úvaze svěřil kanonicky dovolenými způsoby spolupráci „ad tempus“ při výkonu pastorační péče ve farnosti jedné či více osobám, které nebyly vysvěceny na kněze.¹⁰⁶ V takových případech je však nutné pozorně dodržovat a chránit původní vlastnosti darů a úřadů vysvěcených služebníků a věřících laiků, které se od sebe liší a navzájem se doplňují, aby v církvi podle Boží vůle vytvářely organickou strukturu. Existují mimořádné situace, v nichž je taková spolupráce objektivně ospravedlněna, avšak právem nesmí překračovat meze specifické povahy kněží a laiků.

Ve snaze zpřehlednit terminologii, která by mohla jinak působit zmatek, vyhradila církev výrazy označující „vedení“ – jako „pastýř“, „kaplan“, „vůdce“, „koordinátor“ apod. – pouze kněžím.¹⁰⁷

Kodex církevního práva v části věnované právům a povinnostem věřících laiků rozlišuje úkoly a úřady, které jsou právem a povinností každého laika, od těch, které náleží do oblasti spolupráce se službou pastýře. Ty pak představují *capacitas* nebo *habilitas*, k jejichž výkonu laici mohou být pověřeni jen patřičným knězem.¹⁰⁸ Proto se tedy nejedná o všeobecné právo laiků.

24. To vše vyjádřil Jan Pavel II. v postsynodální apoštolské exhortaci *Christifideles laici*: „Spásné poslání církve ve světě uskutečňuje nejen hierarchické kněžstvo na základě kněžského svěcení, nýbrž i všichni laici. Jakožto pokřtění a na základě svého specifického povolání se podílejí na kněžském, prorockém a královském úřadu Kristově tou měrou, která každému z nich odpovídá. Proto pastýři musí uznat a podporovat služby, úkoly a funkce laiků. Ty mají svůj svátostný základ ve křtu a biřmování a často také i v manželství. Je-li to užitečné nebo nutné pro dobro církve, mohou pastýři svěřit laikům podle norem univerzálního práva určité úkoly, které jsou sice spojeny s jejich pastýřským úřadem, ale nepředpokládají kněžské svěcení“ (č. 23). Tyž dokument také připomíná základní princip, jímž se tako-

¹⁰⁶ Srov. *tamtéž*, kán. 517 § 2.

¹⁰⁷ JAN PAVEL II., Proslav k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus (23. listopadu 2001).

¹⁰⁸ Srov. *CIC*, kán. 228; 229 § 1 a 3; 230.

vá spolupráce řídí a který vymezuje její nepřekročitelné meze: „*Plnění těchto úkolů však nedělá laika pastýřem*: úřad není konstituován úkolem, nýbrž svátostí. Jen svátost kněžství dává vysvěcenému nositeli úřadu zvláštní účast na úřadě Krista – Hlavy a Pastýře a na jeho věčném kněžství. Úkol plněný v zastoupení odvozuje svou legitimitu formálně a bezprostředně od oficiálního pověření pastýřem. Jeho konkrétní plnění podléhá řízení církevní autority“ (č. 23).¹⁰⁹

V takovém případě, kdy je úkol či úřad svěřen věřícím, kteří nepřijali kněžské svěcení, musí být nutně nějaký kněz ustanoven moderátorem s pravomocemi a povinnostmi faráře, který bude pastorační péči osobně řídit.¹¹⁰ Je logické, že se účast na úřadě faráře liší v případě kněze jmenovaného k řízení pastorační činnosti, který má pravomoc faráře a vykonává *úřad vyhrazený knězi*, a v případě jiných lidí, kteří nepřijali kněžské svěcení a pomáhají při plnění jiných úřadů.¹¹¹ Jestliže je účastí na pastorační péči pověřen řeholník, který není knězem, řeholnice či věřící laik, mohou vykonávat úkoly administrativního typu, úkoly týkající se formace či duchovní animace, avšak zcela logicky nemohou vykonávat plnou péči o duše, k níž je zapotřebí kněze. Nicméně mohou *zastupovat kněze v některých liturgických úkonech odpovídajících jejich kanonickému stavu*, jak stanoví kán. 230 § 3 *CIC*: „zastávat službu slovu, řídit liturgické modlitby, udílet křest a rozdávat svaté přijímání podle předpisů práva.“¹¹² Tře-

¹⁰⁹ Srov. též *Presbyterorum ordinis*, č. 2; *Katechismus katolické církve*, č. 1563.

¹¹⁰ Srov. *CIC*, kán. 517 § 2; *Katechismus katolické církve*, č. 911.

¹¹¹ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, KONGREGACE PRO BISKUPY, KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Instrukce o některých otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Teologické principy“ a „Praktická ustanovení“, *l.c.*, str. 856–875; *CIC*, kán. 517 § 2.

¹¹² Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, KONGREGACE PRO BISKUPY, KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, PAPEŽSKÁ

baže jáhni nestojí na stejné úrovni jako věřící laici, nemohou *cura animarum* plně vykonávat ani oni.¹¹³

Je vhodné, aby diecézní biskup prověřil s nejvyšší uvážeností a pastýřskou prozřetelností především opravdový stav potřeb a na jeho základě určil podmínky, za nichž mohou být laici k této spolupráci povoláni, a úkoly, jimiž bude každý z nich pověřen podle okolností v jednotlivých farnostech. Nejsou-li úkoly jasně rozděleny předem, náleží stanovení jejich obsahu faráři-moderátorovi. Výjimečnost a dočasnost těchto řešení vyžaduje, aby se v církevním společenství co možná nejvíce podporovalo vědomí naprosté nezbytnosti kněžských povolání, aby se v něm s láskou pečovalo o jeho zárodky a aby byla podporována společná i osobní modlitba za posvěcování kněží.

Aby kněžská povolání ve společenství snadněji vzkvétala, je velmi prospěšné žít v něm a šířit cit autentické lásky, hluboké úcty a silného nadšení pro církev, Kristovu nevěstu a spolupracovníci Ducha Svatého na díle spásy.

Bude zapotřebí stále v duši věřících posilovat radost a svatou hrdost na příslušnost k církvi, která je tolik zřejmá například z Prvního listu sv. Petra nebo ze Zjevení (srov. 1 Petr 3,14; Zj 2,13.17; 7,9; 14,1n; 19,6; 22,14). Bez této radosti a hrdosti pramenící z příslušnosti k církvi by bylo z psychologického hlediska obtížné chránit a rozvíjet sám život víry. Nelze se divit, alespoň na psychologické úrovni, že v takovém prostředí kněžské povolání jen těžko klíčí a dozrává.

„Bylo by osudovou chybou smířit se se současnými obtížemi a chovat se v podstatě tak, že bychom se měli připravovat na církev budoucnosti, která bude téměř bez kněží. Pak by, nehledě na veškerou dobrou vůli, opatření zaměřená na nápravu současných nedostatků páchala na církevním společenství závažné škody.“¹¹⁴

RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Instrukce o některých otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Praktická ustanovení“, čl. 6;8, *l.c.*, str. 869; 870–872.

¹¹³ Srov. *CIC*, kán. 150; *Katechismus katolické církve*, č. 1554; 1570.

¹¹⁴ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 2000 (23. března 2001), č. 10.

25. „Když se jedná o vykonávání pastorační péče ve farnosti – v případech, v nichž by se sama z důvodu nedostatku kněží nemohla těšit bezprostřední péči faráře – mají stálí jáhnové vždy přednost před nevysvěcenými věřícími.“¹¹⁵ Mocí přijatého svěcení je jáhen „učitelem, když hlásá a osvětluje Boží Slovo, je posvětitel, když uděluje svátost křtu, svátost Eucharistie a svátostiny, účastní se v roli „služebníka Krve“ slavení mše svaté, uchovává a rozděluje Eucharistii; jáhen je vůdcem, když animuje společenství nebo sféry církevního života.“¹¹⁶

Jáhni, kteří jsou kandidáti kněžství a vykonávají ve farnosti pastorační službu, mají být vítáni s otevřenou náručí. Po dohodě s představenými semináře má farář být jejich průvodcem a učitelem a uvědomovat si, že i na jeho svědectví o důsledném žití vlastní identity a o misionářské velkorysosti ve službě a lásce k farnosti může u kandidáta kněžství záviset upřímné a naprosté darování se Kristu.

26. Diecézní pastorační radě¹¹⁷ uděluje kanonické právo možnost ustanovit – jestliže to diecézní biskup po projednání s kněžskou radou považuje za vhodné¹¹⁸ – také farní pastorační radu, jejímž hlavním úkolem je sloužit z institucionálního hlediska řádné spolupráci při rozvíjení pastorační činnosti,¹¹⁹ která náleží knězi. Farní pastorační rada je *poradní* orgán ustanovený proto, aby věřící mohli dostát odpovědnosti plynoucí ze křtu a pomáhat faráři, který radě předsedá,¹²⁰ svými radami na poli pastorační.¹²¹ „Laici musí být stále více

¹¹⁵ KONGREGACE PRO KLÉRUS, Směrnice pro službu a život trvalých jáhnů *Diaconatus originem* (22. února 1998), č. 41.

¹¹⁶ *Tamtéž*, č. 22.

¹¹⁷ II. Vatikánský koncil, Dekret *Christus Dominus*, 27; srov. *CIC*, kán. 511–514.

¹¹⁸ Srov. *CIC*, kán. 536 § 1.

¹¹⁹ Srov. *tamtéž*, kán. 536 § 1.

¹²⁰ Srov. *tamtéž*, kán. 536 § 1.

¹²¹ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, PAPEŽSKÁ RADA PRO LAIKY, KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, KONGREGACE PRO BISKUPY, KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, KONGREGACE PRO INSTITUTY ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA A SPOLEČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, PAPEŽSKÁ RADA PRO VÝKLAD LEGISLATIVNÍCH TEXTŮ, Instrukce o některých

přesvědčení o mimořádném významu apoštolské angažovanosti ve své farnosti. „Je zapotřebí povzbuzovat k „rozhodnému a širšímu docenění *farních pastoračních rad*“.¹²² Důvod je zřejmý: „v současných poměrech mohou a musí laici mnoho investovat pro růst pravého společenství církve ve své farnosti a pro povzbuzení misionářské horlivosti vůči nevěřícím a těm věřícím, kteří se částečně nebo úplně vzdali náboženské praxe“.¹²³

„Všichni věřící mají možnost a někdy i povinnost projevit svůj názor na věci týkající se dobra církve, což jim umožňují také instituce ustanovené právě za tímto účelem: (...) Pastorační rada může velmi užitečně pomáhat ... předkládáním návrhů a rad týkajících se misijních, katechetických a apoštolských iniciativ (...); v souvislosti s podporou formace v nauce církve a svátostného života věřících; v souvislosti s pomocí kněžím při pastorační činnosti v různých sociálních prostředích nebo územních oblastech; v souvislosti se zdokonalováním způsobů senzibilizace veřejného mínění atd.“¹²⁴ Pastorační rada náleží do rámce vztahů vzájemné služby mezi farářem a jeho věřícími a nemělo by tedy smysl ji chápat jako orgán, který nahrazuje faráře v řízení farnosti nebo který na základě většiny hlasů určuje směr, jímž se farář bude ubírat.

V témže smyslu ani systémy rozhodující v ekonomických otázkách farnosti nemohou při zachování právních ustanovení o správné a poctivé správě omezovat pastorační úlohu faráře, jenž je oprávněným představitelem a správcem farního majetku.¹²⁵

otázkách spolupráce věřících laiků při službě kněží *Ecclesiae de mysterio* (15. srpna 1997), „Praktická ustanovení“, čl. 5: *l.c.*, str. 867–868.

¹²² Srov. JAN PAVEL II., Postsynodální exhortace *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 27.

¹²³ *Tamtéž*.

¹²⁴ KONGREGACE PRO KLÉRUS, oběžník *Omnes christifideles* (25. ledna 1973), č. 4; 9.

¹²⁵ Srov. *CIC*, kán. 532 a 1279 § 1.

4. Pozitivní výzvy, které farní pastorači klade současná doba

27. Jestliže byla celá církev vyzvána, aby na počátku nového tisíciletí načerpala „*nový elán pro křesťanský život*“ vycházející z vědomí přítomnosti zmrtvýchvstalého Krista mezi námi,¹²⁶ musíme z toho vyvodit důsledky pro pastorači ve farnostech.

Nejedná se o to, abychom vymýšleli nové pastorační programy, protože křesťanský program, jehož středem je sám Kristus, stále spočívá v tom, abychom Krista poznávali, milovali a následovali, abychom v něm mohli žít trinitárním životem a spolu s ním proměňovali dějiny až do jejich dovršení. „Tento program se nemění se střídáním období a kultur, přestože s nimi počítá a vede s nimi opravdový a účinný dialog.“¹²⁷

V rozsáhlém a náročném horizontu běžné pastorační péče platí, že „*právě v místních církvích* je možné vytvářet konkrétní programové kroky – cíle a metody práce, formace a hodnocení pracovníků, hledání vhodných prostředků –, které umožní, aby Kristova zvěst pronikala k lidem, aby vytvářela společenství a svědectvím o hodnotách evangelia silně ovlivňovala společnost a kulturu.“¹²⁸ Toto jsou obzory „*radostného díla obnovy pastorační činnosti, které nás čeká.*“¹²⁹

Vést věřící k pevně zakořeněnému vnitřnímu životu na základě principů křesťanského učení, jak je žili a jak jim učili světci, je zdaleka nejvýznamnějším a nejdůležitějším pastoračním úkolem. Tento aspekt by měl v pastoračních plánech mít prvořadou úlohu. Více než kdy dříve je zapotřebí znovu objevit modlitbu, svátostný život, rozjímání, tichou adoraci, otevřenost srdce pro našeho Pána a každodenní praktikování ctností, které nás k němu připodobňují. To vše je mnohem produktivnější než jakákoli diskuse a je to také nezbytná podmínka její účinnosti.

List *Novo millennio ineunte* stanoví sedm pastoračních priorit: svatost, modlitbu, nedělní mši svatou, svátost smíření, primát milosti,

¹²⁶ Srov. JAN PAVEL II., Apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 29.

¹²⁷ *Tamtéž*.

¹²⁸ *Tamtéž*.

¹²⁹ *Tamtéž*.

naslouchání Božímu slovu a jeho zvěstování.¹³⁰ Tyto priority vzešly zejména ze zkušenosti Velkého jubilea a neposkytují jen obsah a podstatu témat, o nichž mají bedlivě rozjímat faráři a všichni kněží působící v *cura animarum* ve farnostech, ale současně i stručně vyjadřují, s jakým duchem se k tomuto dílu obnovy pastorační činnosti máme stavět.

Zmíněný apoštolský list také zdůrazňuje „další velkou oblast, v níž se bude muset rozvinout rozhodné pastorační úsilí na úrovni všeobecné církve i jednotlivých místních církví: oblast společenství (koinonia), která v sobě obnáší a zjevuje samu podstatu tajemství církve“ (č. 42) a vybízí k podpoře spirituality společenství. „V začínajícím tisíciletí před námi stojí veliký úkol: Chceme-li být věrní Božímu plánu a zároveň odpovědět na hluboké touhy světa, musíme učinit církve domovem a školou společenství“ (č. 43). Vedle toho upřesňuje: „Dříve než začneme plánovat konkrétní iniciativy, je třeba rozvinout spiritualitu společenství a dovolit jí, aby se stala formačním základem všude tam, kde se formují lidé a křesťané, kde jsou vychovávání služebníci oltáře, zasvěcené osoby a pastorační pracovníci, tam, kde se budují rodiny a komunity“ (č. 43).

Opravdová pastorační péče o svatost v našich farních společenstvích předpokládá autentickou pedagogiku modlitby, obnovenou, přesvědčivou a účinnou katechezi o důležitosti nedělní a také každodenní mše svaté, o společné a individuální adoraci Nejsvětější svátosti, o častém a individuálním přistupování ke svátosti smíření, o duchovním vedení, o mariánské úctě a následování příkladu světců. Dále předpokládá novou apoštolskou horlivost prožívanou jako každodenní závazek společenství i jednotlivce, odpovídající pastorační péči o rodiny a důsledné nasazení ve společnosti a politice.

Taková pastorace není možná, pokud k ní neinspirují, nepodporují ji a neoživují kněží žijící v tomtéž duchu. „Příklad a svědectví kněze mohou být pro věřící velmi přínosné (...) při objevování farnosti jako ‚školy‘ modlitby, v níž setkání s Kristem nepředstavuje jen prosbu o pomoc, ale také díkůvzdání, chválu, adoraci, kontemplaci,

¹³⁰ *Tamtéž.*

naslouchání, vřelý cit, až přechází k opravdové ‚zamilovanosti‘“.¹³¹ „(...) Běda, kdybychom zapomněli, že ‚bez Krista nemůžeme činit nic‘ (srov. Jan 15,5). Právě tuto pravdu nám umožňuje žít modlitba. Neustále nám připomíná Kristovo prvenství a v souvislosti s ním také prvenství vnitřního života a svobody. Když tento princip není respektován (...), činíme stejnou zkušenost jako učedníci v evangelním příběhu o zázračném rybolovu: ‚Celou noc jsme se lopotili, a nic jsme nechytili‘ (Lk 5,5). Právě to je moment víry, modlitby, rozhovoru s Bohem, v němž můžeme otevřít srdce vlně milosti a dovolit Kristovu slovu, aby do nás proniklo s celou svou mocí: Duc in altum!“¹³²

Bez opravdu svatých kněží by bylo značně obtížné dosáhnout dobrého laikátu a vše by bylo jakoby vyhaslé. Stejně tak i bez křesťanských rodin – domácích církví – se obroda povolání dostaví jen těžko. Je tedy chybou klást důraz na laiky a opomíjet kněze, protože nakonec tím utrpí sami laici a veškeré poslání církve ztratí svou plodnost.

28. Perspektiva, jíž se má řídit směr a základ veškeré plánované pastorace, spočívá v pomoci našim společenstvím, aby v sobě znovu objevila univerzalitu křesťanského povolání ke svatosti. Je třeba připomínat, že duše každého apoštolátu vyrůstá z důvěrného vztahu s Bohem, z toho, že ničemu není přikládána vyšší důležitost než láska ke Kristu, z hledání větší slávy Boží ve všech věcech a z žití křesťanské dynamiky v mariánském „totus tuus“! *Pedagogika svatosti* vyžaduje „vytvořit pastorační plán ve znamení svatosti“¹³³ a představuje v současné době hlavní výzvu pastorace. Ve svaté církvi jsou ke svatosti povoláni všichni věřící.

Hlavní úkol *pedagogiky svatosti* tedy spočívá v učení a neúnavném připomínání všem věřícím, že svatost je cílem života každého křesťana. „Všichni v církvi, ať náleží k hierarchii nebo jsou jí vedeni, jsou povoláni ke svatosti podle apoštolských slov: ‚Neboť toto je vů-

¹³¹ JAN PAVEL II., Promluva k římským farářům a duchovním (1. března 2001), č. 3; srov. Apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 33.

¹³² *Tamtéž*, č. 38.

¹³³ *Tamtéž*, č. 31.

le Boží: vaše posvěcení' (1 Sol 4,3; srov. Ef 1,4).¹³⁴ To je první téma, které je zapotřebí pedagogicky rozvíjet v katechezi církve, dokud se vědomí, že posvěcování náleží k životu křesťana, nestane všeobecným přesvědčením.

Hlásání univerzality povolání ke svatosti vyžaduje chápání křesťanského života jako *sequela Christi*, čili jako připodobňování se Kristu. Nejedná se o vnější přejímání etických postojů, ale o osobní ponoření se do události Kristovy milosti. Takové připodobnění se Kristu je podstatou posvěcování a představuje specifický cíl křesťanského života. Aby toho mohl dosáhnout, potřebuje každý křesťan pomoc církve, *mater et magistra*. *Pedagogika svatosti* je stejně náročnou jako přitažlivou výzvou pro všechny, kdo v církvi nesou odpovědnost za vedení a formaci.

29. Mimořádně významnou prioritou církve, a tedy také pastorační péče ve farnosti, je horlivé misionářské úsilí o evangelizaci.¹³⁵ „I v tradičně křesťanských zemích už skončilo období ‚křesťanské společnosti‘, jež se bez ohledu na celou řadu nedokonalostí, které doprovázejí všechno lidské, výslovně odvolávala na hodnoty evangelia. Dnes musíme s odvahou čelit zcela jiné, stále rozmanitější a náročnější situaci, charakterizované globalizací a novým, rychle se měnícím prolínáním různých národů a kultur“.¹³⁶

Ve společnosti, která se dnes vyznačuje kulturním, náboženským a etnickým pluralismem a pro niž je částečně charakteristický také relativismus, lhostejnost, irenismus a synkretismus, se zdá, že někteří křesťané téměř přivykli jakémusi „křesťanství“ zbavenému skutečných vztahů s Kristem a s jeho církví a pastorační plán se pak snadno

¹³⁴ II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 39.

¹³⁵ Srov. PAVEL VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, č. 14; JAN PAVEL II., Proslav k Posvátné kongregaci pro klérus (20. října 1984): „Z toho plyne potřeba, aby farnost znovu objevila svou specifickou funkci společenství víry a bratrské lásky, která je důvodem její existence a je její nejhlubší charakteristikou. To znamená, že evangelizace má být stěžejním bodem veškeré pastorační činnosti, jakožto její prioritní, prvořadá a privilegovaná potřeba. Tak se překonává čistě horizontální pohled spočívající výhradně v sociální činnosti, a posiluje svátostný aspekt církve“ (AAS 77 [1985], str. 307–308).

¹³⁶ JAN PAVEL II., Apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 40.

omezuje na sociální tématicky chápané výhradně z antropologického pohledu, v rámci obecného volání po pacifismu, universalismu a blíže neupřesněného poukazování na „hodnoty“.

Evangelizace současného světa je možná teprve po znovuoživení osobní, sociální a kulturní identity křesťanů. To znamená především opětovně objevit Ježíše Krista, vtělené Slovo, jediného Spasitele lidí.¹³⁷ Z tohoto přesvědčení se odvíjí potřeba misijní činnosti, která naléhavě a zcela zvláštním způsobem volá v srdci každého kněze a která má jeho prostřednictvím charakterizovat každou jím vedenou farnost a společenství. „Domníváme se, že není ani myslitelná existence pastorační metody, která by platila pro všechny a dala se všem přizpůsobit. Před námi to uvedl Řehoř Naziánský jako jeden z axiomů svého učení. Je vyloučeno, že by bylo možné použít jedinou metodu. Aby všichni rostli v lásce, bude zapotřebí měnit způsoby přístupu k lidským srdcím, nikoli nauku. Proto se bude jednat o pastorační péči s proměnlivými způsoby, nikoli s proměnlivou naukou“.¹³⁸

Farář má pečovat o to, aby i různá sdružení, hnutí a uskupení přítomná ve farnosti poskytovala svůj příspěvek k jejímu misijnímu životu. „Velký význam pro společenství má na této rovině také povinnost rozvíjet nejružnější sdružení, jež ve formách tradičních i nových, jakými jsou církví uznaná hnutí, dodávají církvi životaschopnost, která je Božím darem a přináší opravdové ‚jaro Ducha Svatého‘. Je samozřejmě nutné, aby sdružení a hnutí – jak na úrovni všeobecné církve, tak v místních církvích – pracovala v plném souladu s církví a v poslušnosti vůči oprávněným požadavkům duchovních pastýřů“.¹³⁹ Z farní struktury je zapotřebí vyloučit veškerý exklusivismus a uzavřenost jednotlivých skupin, protože misijní charakter spočívá v jistotě, kterou musí sdílet všichni: „Ježíš Kristus má pro lidský rod a jeho dějiny zvláštní a jedinečný význam, hodno-

¹³⁷ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, Deklarace *Dominus Iesus* (6. srpna 2000).

¹³⁸ SV. ŘEHOŘ VELIKÝ, *Regula pastoralis*, úvod třetí části.

¹³⁹ JAN PAVEL II., Apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), č. 46.

tu, vlastní pouze jemu, výlučnou, všeobecnou a absolutní. Vždyť Ježíš je Boží Slovo, které se stalo člověkem pro spásu všech“.¹⁴⁰

Církev vkládá důvěru v každodenní věrnost kněží jejich pastorační službě, a věří, že své nenahraditelné poslání uskutečňují ve prospěch farnosti, která byla svěřena jejich vedení.

Nepochybně jsou také faráři a další kněží, kteří slouží ve více společenstvích, a objevují se pastorační obtíže a vnitřní i tělesná únava způsobená nadměrným množstvím práce, která není vždy vyvážena zdravými prospěšnými obdobími duchovních cvičení a náležitých odpočinků. Kolik hořkosti pak nese zjištění, že jim vítr sekularizace často vysušil půdu, do níž s tak velkým a vytrvalým úsilím zasévali!

Za tento jev je velkou měrou zodpovědná rozsáhle sekularizovaná kultura, která se snaží kněze zařadit do svých myšlenkových kategorií a zbavuje jej zásadního rozměru tajemství a svátostí. Z toho pramení malomyslnost, která může vést k izolovanosti, k určitému depresivnímu fatalismu nebo k roztržitému aktivismu. To však nic nemění na skutečnosti, že velká většina kněží v celé církvi patřičně odpovídá na starostlivou péči svých biskupů, staví se pozitivně k obtížným výzvám naší doby a dokáže svou identitu a velkorýse pastorační úsilí žít naplno a radostně.

I uvnitř církve se však vyskytují nebezpečí, jakými jsou byrokraticizace, funkcionalismus, demokratismus či větší důraz na manažerské než na pastorační vedení. Za takových okolností může být kněz bohužel utiskován nahromaděnými a ne vždy nezbytnými strukturami, které na něj kladou přemrštěné nároky, což má negativní dopad nejen na jeho duševní a tělesný stav, ale i na jeho stav duchovní, a působí tedy na úkor kněžské služby.

Nad takovými situacemi neopomene pozorně bdít biskup, který je otcem především svých nejbližších a nejcennějších spolupracovníků. Více než kdy dříve je aktuální a naléhavé spojit všechny síly v církvi a pozitivně odpovídat na nástrahy, jejichž cílem se stává kněz a jeho služba.

¹⁴⁰ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, Deklarace *Dominus Iesus* (6. srpna 2000), č. 15.

30. Kongregace pro klérus se zamyslela nad současnými okolnostmi života církve a potřebami nové evangelizace a po zvážení odpovědi, kterou jsou kněží povoláni dát, se rozhodla poskytnout tento dokument jako pomoc, povzbuzení a podnět k pastorační službě kněží pečujících o farnosti. Nejbezprostřednější kontakt církve se všemi lidmi se totiž běžně odehrává ve farnostech. Proto jsme se v úvahách omezili na osobu kněze jako faráře. V něm se zpřítomňuje Ježíš Kristus jako Hlava svého mystického Těla, dobrý Pastýř pečující o každou ovečku. Naším úmyslem bylo osvětlit tajemně-svátostnou povahu této služby.

Tento dokument, ve světle učení II. ekumenického vatikánského koncilu a apoštolské exhortace *Pastores dabo vobis* pokračuje v linii vytyčené *Direktářem pro službu a život kněží*, interdikasteriální instrukcí *Ecclesiae de mysterio* a oběžníkem *Kněz, učitel slova, vysluhovač svátostí a vůdce společenství se zřetelem na třetí tisíciletí křesťanství*.

Každodenně žít kněžskou službu je možné jen skrze osobní posvěcení, které se vždy musí opírat o nadpřirozenou moc svátosti Nejvyšší eucharistie a smíření.

„Eucharistie nicméně zůstává bodem, z něhož vyzařuje vše ostatní a k němuž vše ostatní vede (...). Tolik kněží v ní po staletí nacházelo útěchu příslibenou Ježíšem při poslední večeři, stejně jako tajemství vítězství nad osaměním, oporu v soužení, posilu, díky níž po každé sklíčenosti dokázali znovu pokračovat v cestě, vnitřní sílu, která upevnila jejich rozhodnutí zachovat věrnost“.¹⁴¹

K prohloubení svátostného života a trvalé formaci¹⁴² nemálo přispívá bratrský život kněží, který není pouhým soužitím pod jednou střechou, ale společenstvím v modlitbě, ve sdílení záměrů a pastorační spolupráce spolu s hodnotou vzájemného přátelství a přátelství s biskupem. To vše významně napomáhá překonávat potíže a zkoušky při uskutečňování posvátné služby. Každý kněz potřebuje spo-

¹⁴¹ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 2000 (23. března 2000), č. 10 a 14.

¹⁴² Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Direktář pro službu a život kněží *Tota Ecclesia* (31. ledna 1994), kap. III.

lubratry nejen proto, aby mu pomohli ve službě, ale právě proto, aby byli jeho spolubratry.

Mimo jiné by bylo dobré vyčlenit v diecézi dům pro všechny kněze, kteří pravidelně potřebují pobýt na místě vhodném k usebrání a modlitbě, aby zde našli prostředky nezbytné pro své posvěcení.

V duchu Poslední večeře, kdy byli apoštolové shromážděni a sjednoceni v modlitbě s Marií, Ježíšovou Matkou (Sk 1,14), jí svěřujeme tento dokument napsaný s láskou a vděčností pro všechny kněze, kteří po celém světě pečují o duše. Kéž se každý z nich při výkonu svého každodenního pastoračního „munus“ může těšit z mateřské pomoci Královny apoštolů a dokáže žít v hlubokém společenství s ní. Služebné kněžství totiž „má obdivuhodný a pronikavý rozměr blízkosti Kristovy Matky“.¹⁴³ Útěchou nám je vědomí, že „... po našem boku stojí Vykupitelova Matka a uvádí nás do tajemství vykupitelské oběti svého božského Syna. „Ad Jesum per Mariam“: to ať se stane naším každodenním programem duchovního a pastoračního života“!¹⁴⁴

Papež Jan Pavel II. schválil tuto instrukci a nařídil její zveřejnění.

V Římě, v Paláci Kongregací, dne 4. srpna 2002, v den památky svatého Jana Marie Vianneye, faráře arského, patrona kněží pečujících o duše.

Darío kard.
CASTRILLÓN HOYOS
Prefekt

+ Csaba TERNYÁK
*Titulární arcibiskup v Eminenzianě
Sekretář*

¹⁴³ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979 *Novo incipiente* (8. dubna 1979), č. 11: *l.c.* str. 416.

¹⁴⁴ JAN PAVEL II., Proslov k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus (23. listopadu 2001).

Modlitba faráře k Nejsvětější Panně Marii

Maria, Matko ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Ježíše Krista,
Matko církve a kněžského lidu (1 Petr 2,9),
Matko kněží, služebníků tvého Syna,
přijmi mne jako pokornou oběť,
abych ve svém pastoračním poslání
mohl hlásat nekonečné milosrdenství
Nejvyššího a věčného velekněze,
Matko milosrdenství.

Ty, která jsi sdílela se svým Synem
jeho kněžskou poslušnost (Žid 10,5–7; Lk 1,38)
a připravila jsi pro něj tělo (Žid 10,7)
v pomazání Ducha Svatého,
uved' můj kněžský život do nevýslovného tajemství
svého božského mateřství,
svatá Matko Boží.

Dej mi sílu v temných hodinách života,
dopřej úlevu v námaze služby,
kterou mi svěřil Tvůj Ježíš,
abych ji ve společenství s Tebou mohl naplňovat
věrně a s láskou,
Matko Věčného velekněze,
„Královno apoštolů, záštito kněží“.¹⁴⁵

Ty, která jsi tiše doprovázela Ježíše
při jeho poslání hlásat
evangelium pokoje chudým,

¹⁴⁵ II. Vatikánský koncil, Dekret *Presbyterorum ordinis*, č. 18.

dej, ať jsem věrný stádcí,
které mi svěřil dobrý Pastýř.
Dej, ať je stále mohu vést
s trpělivostí, jemností, stálostí a láskou,
s náklonností k nemocným,
malým, chudým a hříšníkům,
Matko a ochránkyně křesťanského lidu.

Zasvěcuji se a svěřuji Tobě, Maria,
která jsi u kříže svého Syna
obdržela účast na jeho vykupitelském díle
a jsi „s vykupitelským dílem nerozlučně spjata“.¹⁴⁶
Dej, ať v plnění své služby
stále silněji cítím
„obdivuhodný a pronikavý rozměr
tvé mateřské blízkosti“.¹⁴⁷
v každém okamžiku svého života,
v modlitbě i v činech,
v radosti i v bolesti, v námaze i v odpočinku,
Matko důvěry.

Dovol mi, Matko, abych při slavení eucharistie,
která je středem a pramenem kněžské služby,
mohl žít svou blízkost k Ježíši
v Tvé mateřské blízkosti,
protože když slavíme mši svatou,
Ty jsi po našem boku
a uvádíš nás do tajemství vykupitelské oběti
svého božského Syna,¹⁴⁸

¹⁴⁶ II. Vatikánský koncil, Konstituce *Sacrosanctum Concilium*, č. 103.

¹⁴⁷ JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979 *Novo incipiente* (8. dubna 1979), č. 11: *l.c.* str. 416.

¹⁴⁸ JAN PAVEL II., Proslov k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus (23. listopadu 2001).

„Prostřednice milostí vyvěrajících z této oběti
pro církvev a pro všechny věřící“,¹⁴⁹
Matko Spasitelova.

Maria, toužím vložit sám sebe,
svou touhu po posvěcení
do tvé mateřské ochrany a vnuknutí,
abys mne Ty vedla a pomohla mi
připodobnit se Kristu, Hlavě a Pastýři,
jak to služba faráře vyžaduje.
Dej, ať si uvědomuji,
že Ty jsi stále po boku každého kněze
v jeho poslání služebníka
jediného Prostředníka Ježíše Krista,
„Matko kněžší“, „Pomocnice a Prostřednice“¹⁵⁰
všech milostí.

Amen.

¹⁴⁹ JAN PAVEL II., u příležitosti liturgické památky Panny Marie Czestochowské: „L'Osservatore Romano“, 26. srpna 2001.

¹⁵⁰ II. Vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium*, č. 62.